

kadar ne gre za primitivne, ampak za kulturne narode, je prisilila na ta proučevanja.

Toda to so še nezadostno organizirana, pogosto jednostranska, ker so se sprva podvzemala z enostranskim, praktičnim namenom, da proučijo družabni položaj enega stanu ali gotovega njegovega dela. Specijalnost v proučevanju mora biti, toda ne sme biti hermetično omejena, kakor se je to dogajalo pri proučevanju vasi, rudnikov, tovarniških kolonij itd., ampak vsi proučevalci morajo poznati tudi življenje v okolici in življenje v analognih družbah in drugih krajih, da morejo družabno interfunkcionalnost točno razumeti.

Ko nam je iz naših antropogeografskih proučevanj že dobro poznan vpliv fizičnega miljeja, tedaj je naša naloga, da določimo tudi vpliv družabnega miljeja, ki je vsaj toliko važen, da ga poznamo za naš razvoj, kakor prvi.

Kadar se izvrše ta potrebna uvodna dela in ko se na temelju smotrenih in popolnih, na osnovi strokovnih vprašanj izdelanih opisov izdelajo sintetični pregledi o stanju, razpoloženju, potrebah in tendencah o našem narodu, tedaj bo delo za izobraževanje ljudstva imelo trdnejšo podlago, širše vidike in jasnejše cilje.

Ravnotako morajo biti pri delu tudi metode kar najprevidnejše izbrane, da bi jih ne bilo treba vedno premenjavati in s tem nositi v delo zmote, ki itak groze vsakemu novopečenemu poslu.

Dotlej pa je treba biti pri delu za izobraževanje ljudstva zelo previden in se lotevati samo onih vej dela, za katere je samoposobi jasno in o katerih vemo z vso gotovostjo, da bodo imele stalne uspehe za dvigavanje prosvetnega narodnega nivoja.

Opomba: Za učiteljstvo bi bilo potreba otvoriti redne počitniške tečaje, na katerih bi se izobraževalo za sistematično narodno-prosvetno delo. Tam bi se moralo predavati o psihologiji mas, etnologiji, folkloristici, antropografiji, sociografiji, etnopsihologiji, sociologiji, o narodnem gospodarstvu itd.; o programu in metodi pri narodno-prosvetnem delu; o administrativni ureditvi in poslih raznih vrst narodno-prosvetnega dela; o literaturi, na podlagi katere naj se učiteljstvo uglobi v vsa ta polja, in ki naj služi učiteljstvu v pomoč pri narodno-prosvetnem delu. Pridobiti bi bilo za to univerzitetne profesorje in praktičarje-strokovnjake na posameznih poljih. Skrbeti bi bilo za lastno literaturo s praktičnimi navodili in uvajanjem učiteljstva v narodno-prosvetno delo.

Šolski odri in pevski zbori.

—Do Naši odri. Deška in dekliška meščanska šola v Trzihu je menda prva šola v Sloveniji, kjer stoji v lastni telovadnici lasten gledališki oder. Postavilo ga je celokupno učiteljstvo in sicer na ta način, da je podpisalo posojilo v znesku 15.000 K, ki jih je posodila Tržiška hranilnica in posojilnica pod zelo ugodnimi pogoji z ozirom na blag namen posojila. Drugi denarni zavodi, na čelu jim ljubljanske banke pa niso pokazali za to pravega razumevanja, ker so šanse »zarade« pri tem popolnoma slabe. Veleposestnik g. Born je daroval več potreben les, predilnica je dala pri blagu 5% popusta in pustila na strojih zoblati deske — tramice. Pod nadzorstvom učiteljstva sta dva priprosta delavca postavila oder tako, da ga vsak čas lahko razložimo i zopet sestavimo. Zastor je slikal gledališki slikar Luce Magolič, kulise učenci pod vodstvom tov. Kernca, vrhno vložko z naslovom »Vesna« učenke pod vodstvom g. tov. Starnarjeve, stranske pa učenci pod vodstvom tov. Kernca. Gozdno ozadje je naslikal g. tov. Starnarjeva. Tekom treh mesecev je bil oder popolnoma gotov, ima tri izpremembe, kulise so iz platna, krasno razsvetljava talno kot vrhno. Instalacijo je izvršil gozdarski urad barona Bornja pod vodstvom g. Voglarja. Gledališki oder »Vesna« smo otvorili 1. aprila 1922 z uprizoritvijo »Krojačka - junačka«, ki ga nam je dala kraška meščanska šola na razpolago. Učenci in učenke so igrali pod spretnim vodstvom tov. Pečjaka, ki je sam kreiral kralja, naravnost izborna. Igra z odrom vred je napravila na gledalce tako globok vtis da smo jo morali štirikrat ponavljati. Čisti dohodki krijejo za enkrat izdatke za oder, v bodoče bo pa to stalen dohodek za revne učence. Poleg te predstave smo v preteklem letu

imeli še dve, t. i. V. in VI. Šol. Akademijo, ki sta se obnesli istotako prav sijajno. Nastopili so učenci in učenke s pevskimi, klavirskimi, goslarskimi, deklamacijskimi in telovadnimi točkami, ki so jih izvajali dobro, da, tudi zelo zelo dobro. Najbolj ugaia seveda petje, izmed pesmic, pesmice Adamičeve kot »Dudeldajčki«, »Ah, zvonijo« in druge. Koncem leta je bila razstava deških in dekliških ročnih del, ki jo je posetilo nič manj kot 2500 ljudi; dva dni je bila obširna telovadnica in pevška soba nepretrgoma polna ljudi. Na tem mestu pa moramo pribiti sledečo zanimivost. Niti k otvoritvi gledališkega odra »Vesna«, niti k »Akademiji«, niti na razstavo ni prišlo od katerekoli šolske oblasti niti en človek, ki bi dejal ob takih prilikah ljudem kako dobro besedo za naklonjenost šoli. Do Kranja je tritret ure z vlakom do Ljubljane pa eno in tritret, dobili so gospodje vedno in pravočasno vabila, mesto da bi se odzvali, so pa izbrskali nekje § 79, d. š. i. u. r. ter skoro ravnatelj obglavili ker ni prošil pravočasno za dovoljenje uprizoritve igre »Krojaček-junaček« ter V. in VI. Šol. Akademije. Čeprav smo v lastni državi, vendar naše slavne šolske oblasti prosvetno delo učiteljstva ovirajo da, celo šikanirajo in zato jim moramo izrekat kar najskrenejšo zahvalo, zastoj bi pa iskali nekoga, ki bi bil temu delu naklonjen.

Književnost in umetnost.

—k Socijalno pitanje, škola i učiteljstvo. Robert Seidel; s nemackog: Miodrag V. Matic. Kot posebna knjižnica pod imenom »Društveno - prosvetna pitanja« izdaja knjig in brošur, deloma originalov, deloma v prevodih, ki izpopolnjujejo učiteljsko, stanovsko in šolsko literaturo. Izdaje so pisane v cirilici in v srbohrvatskem jeziku. Predstojeca brošurica obsega aktualna sodobna vprašanja, ki zadevajo naš stan in šolo. Posamezna poglavja obsegajo: 1. Nikakva partiska politika; 2. Učiteljstvo ne dolazi suviše rano; 3. Učiteljstvo nije krivo za svoje neobrazovanje; 4. Šta je socijalno pitanje; 5. Socijalne nedaće; partija, škola i učiteljstvo; 6. Socijalno pitanje i narodno obrazovanje; 7. Ženski rad, beda stanova i škola; 8. Partija, učitelj i škola; 8. Blagoslov roda i prokletstvo ropstva. — Pisatelj sam tov. Drag. M. Mihajlović piše ob koncu svojega predgovora srbski izdaji: Ta knjiga osvjetljuje odnošaj do teh vprašanj in daje učiteljstvu odlično orijentacijo v tem pogledu. S tega oziroma smo jo preveli, izdali in namenili jugoslovanskemu učiteljstvu, ker to šolsko vprašanje tudi pri nas zahteva večje pozornosti.

—k Arditi na otoku Krku. Spisal Dimitrije Gvozdanović. Narodni igrokaz v štirih slikah. Naslovno stran izdelal Vinko Pajalić. (V hrvatskem jeziku.) Prva slika »Krvava misa u Baški«, druga »Na Košljunu«, tretja »Narodni sud«, četrt »Pobeda«. Vsebinska je strogo nacionalna in nam jo slikajo uvodne besede, ki slovejo: »Vi, koji čitate tu knjigu, znajte, da su Arditi u Baški 1920. godine zbilja prekinuli misu u crkvi i na sam Božić prolili krv žene, starca i mladića baščanskog, znajte, da su u istinu Arditi na Košljunu zlostavljali naše fratre in oskrvnili grob Katarine Frankopanske, znajte, da je ogorčeni narod zbilja obesio jednog između sebe, koji nije bio dostojan velikog momenta, kad se je spremao na žrtvu za ideju nacionalne slobode i jedinstva. I znajte, da još danas živi u Aleksandrovu udova herojkinja, majka šestoro dece, koja nije propalakala, kad joj doneseše palog muža, jer je pao kao junak, kad su Puntari-Aleksandrovi oterali Ardite ispred svoga praga.« — Delo slika ostri boj našega naroda proti italijanskim D'Anuncijevim Arditom za časa okupacije.

—k Dr. Jan Herben: T. G. Masaryk. Prevel Božidar Borko. Priročna knjižica za naše Sokolstvo obsega prevajalčev »Pregovor«, Herbenov življenjski T. G. Masaryka in aforizme iz Masarykovih spisov. Mala knjižica je polna globoke vsebine, ki je potrebna vsakemu sokolskemu delavcu, da jo pozna.

—k P. Kunaver: Kraški svet in njegovi pojavi. Poljudnoznanstveni spis s slikami. Pred letom nam je podaril znani slovenski planinec tov. P. Kunaver prelepo knjigo »Na planine«, ki jo je sprejela naša javnost z največjim priznanjem. Sedaj smo dobili od njega novo, namreč zgoraj navedeno. Pisatelj ni le znan kot izborni planinec, temveč pred vsem še kot strokovnjak v poznanju našega Krasa, in njegovih podzemskih znamenitosti, zato je bil baš on najbolj poklican napisati nam poljudnoznanstveni spis zanimivih krajev in njegovih pojavov, ki smo ga že dolgo občutno pogrešali. Uvodoma navaja pisatelj dosedanje raziskovalce Krasa, predmetno literaturo in navodila za raziskovanje, nato pa prehaja apnenec, vodo, dolino, polja, jame podzemskih rek ledene jame itd. Kunaver pripoveduje gladko, lepo in zanimivo, tako, da mu slediš od začetka do konca brez oddiha in z največjim interesom. Besedilo lepo ponazoruje 35 kraških fotografskih slik, ki jih je nosel deloma pisatelj sam, deloma pa njegovi tovariši.

—k Mirko Ležaić: Prošlost i sadašnjost osnovne nastave u Dalmaciji. Tov. Mirko Ležaić, strok. učitelj v Splitu nam je zbral lep donesek k zgodovini jugoslovanskega šolstva, ki čaka še kulturne delavce jugoslovanskega učiteljstva kot odprto vprašanje. Iz poedinih delov in opisov kulturnih celot, ki so se dosedaj samostojno razvijale, se bo dalo sestaviti celoto razvoja jugoslovanskega šolstva. Političnemu ujedinenju mora slediti duhovno, kulturno - prosvetno. Tov. Ležaićeva knjižica nam je lahko v vzgled, kako naj sestavimo posamezne kulturne skupine svojo zgodovino šolstva in prosvete. Knjiga obsega sledeča poglavja: Istorijsko - etnografski pregled dalmatinske prošlosti. — Stare prosvetne ustanove: Hrvatsko plemo (Manastirske cerkvene škole. — Varoške in laične škole. — Fratarske, klirične i seminarne škole); Srpsko plemo (Politički pregled. — Prosvetno stanje). — Opšti pregled na staro prosvetno stanje. — Početni osnovne nastave: Trivijalne škole. — Početne osnovne škole. Nemarnost druge avstrijske uprave za osnovno nastavo. —

Osnovna nastava u rukama crkvenih vlasti. — Opšti pregled II. dela (1797—1860 g.) — Moderna osnovna nastava: Političke prilike. Kulturno i socijalno stanje. Osnovna nastava: Narodne osnovne škole. — Gradjanske škole. Učiteljske škole: Kursovi za obrazovanje učitelja-ca. Muški in žen. preparandiji. — Narodni učitelji i učiteljice. — Priporočamo knjigo tov. in za učit. knjižnice.

Naša gospodarska organizacija.

—g Srbski tovariši za »Tvornico učil in šolskih potrebščin« v Ljubljani. Tov. Petrović, ki je bil ob priliki naše pokrajinske skupščine v Ljubljani, si je ogledal naša gospodarska podjetja. Posebno se je zavzel za »Tvornico učil v Ljubljani«, da bi pristopili tudi srbski tovariši kot delničarji in piše o tem v Nar. Prosveti sledeče: Obišo sam učiteljsku tiskarno u Ljubljani. To je delo učiteljskih napora. Zasnovana s malim kapitalom ona danas prestavlja veliku vrednost. Neću preterati ako rečem da ona sada vredi sa zgradama i magacinima, 2—3.000.000 dinara. Tamo rade učitelji, njihova deca, radnici; za sve ima posla. Osnivači te štamparije, nekoliko učitelja, od toga rada nemaju lične dobiti. Veći deo prihoda štamparija daje povereništvu, te ono pokriva izdatke za listove. Učiteljstvo — opet nekoliko njih — uz pomoć učiteljske tiskarne, podiže »fabriku nastavnih srestava«. Ona se radi i za kratko vreme biće gotova. Mašine su tu. Blagotvorni njen rad — osetićemo i mi. Ne bi bilo rđavo ako bi i koji naš učitelj uložio u taj posao samo 100 din., a da naša Učit. zadruga A. D. treba tamo da uloži 40.000-50.000 din. prirodno je, jer bi izradevine te tvornice dolazile njoj za prodaju a od toga bi se imalo koristiti. I taj posao neće članovima davati neke dividende ali, po pravilima će koristiti udruženju, učiteljstvu, školi. Kad svršimo fabriku nastav, srestava ona će nam podići konvikt za učiteljsku decu. Tako rade ljudi koji i staležu i zemlji dobra žele. Slovenačko učiteljstvo je na visini svoga poziva, ono zastava svesti visoko nosi; ono izdržava borbu na svima frontovima, ono i uspeva.

—g Tvornica učil in šol. potrebščin: Od učiteljskega društva za Ptuj in ptujski okraj je podpisalo 21 članov 100 Din za družnih deležev za tvornico učil in šol. potrebščin. Razven tega ima društvo samo tudi deleže. Posnemanja vredno!

—g V počaščenje spomina na pokojnega dr. Fr. Zupanca je daroval nadučitelj Janko Zirovnik v Borovnici zase in za svojo hčerko go. Minko Pilih 1000 K »Društvu za zgradbo Učiteljskega konvikta«.

—g »Društvo za zgradbo Učiteljskega konvikta« je podarila gđc. Franja Urbančičeva, učiteljca v Bukovici, že plačani znesek 800 K namesto podpisanega 1000kronskega brezobrestnega posojila. Srčna hvala!

—g Rezervni sklad. Prostovoljni organizacijski davek — 1922. (Sklep upravnega odbora Zaveze z dne 27. decembra 1918.) 13. izkaz. 50 Din: Učiteljstvo — Borovnica. 30 Din: Učiteljstvo — Mala Nedelja. 25 Din: Učiteljstvo — Dobova, okraj Brežice. 20 Din: Šolsko vodstvo — St. Janž, Dolenjsko. 18 Din: Učiteljstvo — Vurberg pri Ptuj. Prispevek dobro došel. Ne boš — Janko! Pri nas je suša, pri vas jo pa ni! 10 Din: »Gorjanšč deklc«. No, da! Pri vas je vse lepo — tudi gorensko narečje je nekaj posebnega — a v Gorjah in okolici znate peti krasne pesmi, da človeka kar prevzamejo. Veseli me, da večkrat zapojejo tudi znano pesmico »Ajmo, ajmo — dinarje zbirajmo, organizacij jih samozavestno dajmo!« 10 Din: Franjo Vendlamin — Sv. Lenart (ker se ni zamogel udeležiti II. pokrajinske skupščine na Bledu). Prav tako! — Današnji izkaz 163 Din. Prej izkazanih 7912 Din. Skupaj 8075 Din.

Ivan Petrič, Ljubljana, VII.,

Gasilska cesta št. 172.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

—lu Tov. B.—K. p. T.: Odgovorimo v pismu v teh dneh.

—lu Urb.: Za poročna obvestila v uredniškem delu moramo ravnotako plačati davek in priobčimo le na izrecno željo in poravnano davka.

Nove knjige in druge publikacije.

—kpl Nove šolske knjige: Začetkom tekečega šolskega leta najpoznaje do konca meseca oktobra, izidejo sledeče učne knjige v zalogi »Jugoslovanske knjigarne«: Pajk-Kržišnik, Zemljepis za srednje šole I. del. Sturm, Francoska vladnica II. letnik. Stroj. Kratka zgodovina katoliške cerkve. Bajuk, Pevska šola. Brinar, Zgodovina za meščanske šole I. del; Stari in srednji vek. Brinar, Zgodovina za meščanske šole II. del; Novi vek. Med šolskim letom pa izideta še nadaljni dve učni knjigi: Anton Melik, Domovnoznanstvo za IV. razred srednjih šol. Pajk-Prijatelj. Zemljepis za srednje šole II. del.

—kpl J. Brinar: Slovenska vladnica. Višja stopnja, za višje razrede osnovnih šol in za meščanske šole. Vaje iz slovnice, pravopisa in spisa za višjo stopnjo. Cena 14 Din broš. Založila Goričar & Leskoveš v Celju. — Še izpogovrimo!

—kpl Dimitrije Gvozdanović: Arditi na otoku Krku. Četeri slike. Naroča se v Hrvatskem

Štamparskem zavodu, Zagreb, Marovska ul. 30. Nakladni odeo.

—kpl Istorija srpskoga naroda, za IV. razred osnovnih narodnih škola. Istorijske slike po programu sa slikama u tekstu. Četrto izdanje, s istorijom Hrvata i Slovenaca. Napisal Cedomil M. Todorović, učitelj. Izdanje Učiteljske knjižare u Beogradu — Učiteljski Dom, Cena 6 Din.

—kpl T. G. Masaryk. Dr. Jan Herben, prevel Božidar Borko. Izdala in založila Župa sokolska v Mariboru. Tiskala Mariborska tiskarna D. D.

—kpl Robert Seidel: Socijalno pitanje, škola i učiteljstvo. S nemackog prevel Miodrag V. Matic. Vlasnik i urednik Drag. M. Mihajlović. Kragujevac, Cena 5 Din.

—kpl Mirko Ležaić: Prošlost i sadašnjost osnovne nastave u Dalmaciji. Cena 10 Din. Split. Izdanje Jugosloveske knjižare A. Zeželj. Tisak Splitške Društvene tiskare. 1922.

—kpl Zbirka zakonov VI. zvezek: Zakon o zaštiti javne varnosti in reda. Zakon o pobljanju draginje. V Ljubljani 1922. Založila Tiskovna zadruga. Cena 4 Din, po pošti 50 para več. Zgoraj omenjena zakona sta izšla pri Tiskovni zadrugi v Ljubljani in bosta interesiranim krogom v priročni obliki dobro služila.

—kpl Zbirka zakonov VII. zvezek: Zakon o glavni kontroli. V Ljubljani 1922. Založila Tiskovna zadruga. Cena 6 Din, po pošti 50 para več. Tudi na to knjižico opozarjamo juriste, ki hočejo imeti naše zakone v priročni obliki.

—kpl Kraški svet in njegovi pojavi. P. Kunaver. Tiskala in založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani 1922. Strani 104, cena 36 Din vezani knjižki. Učiteljska tiskarna je preskrbela vseskozi elegantno opremo, zato knjigo najtopleje priporočamo.

Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani. Odgovorni urednik: Franc Štrukelj. Last in zal. UJU — poverjen. Ljubljana.

Št. 1254.

RAZPIS UČNIH MEST V KONJIŠKEM OKRAJU.

1. Na šestrazrednici v Čadramu mesto učiteljice.
  2. Na trirazrednici pri Sv. Jerneju mesto učiteljice s prostim stanovanjem.
  3. Na trirazrednici na Keblju mesto učiteljice s prostim stanovanjem.
  4. Na šestrazrednici v Konjicah mesto učitelja.
  5. Na trirazrednici na Prihovi mesto učitelja s prostim stanovanjem.
  6. Na trirazrednici v Spitaliču mesto nadučitelja s službenim stanovanjem in mesto učiteljice.
  7. Na enorazrednici na Skomarju mesto učitelja-voditelja s službenim stanovanjem.
  8. Na enorazrednici na Resniku mesto učitelja-voditelja s službenim stanovanjem.
- Pravilno opremljene prošnje je vpslati službenim potom na dotične kraje šolske svete

do 15. oktobra 1922.

Okrajni šolski svet v Konjicah, dne 12. septembra 1922.

Dr. Hubad l. r., predsednik.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica »Učiteljskega konvikta« v Ljubljani registrirana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do 31. avgusta t.l. Din 445.971-40

Hranilne vloge se obrestujejo

po 4%.

Uradne ure: Vsak četrtek in vsako soboto od 1/25. do 1/26. ure popoldne.

Na dopise brez vpslanih znamk za 2,50 D se ne odgovarja.

KNJIGARNA

»UČITELJSKE TISKARNE«

LJUBLJANA, FRANČIŠKANSKA UL. 6.

priporoča

svojo zalogo slovenskih znanstvenih leposlovnih in mladinskih spisov za javne in šolske knjižnice in knjige za srednje in ljudske šole.

Zaloga šolskih zvezkov lastnega izdelka, vsakovrstnega papirja, šolskih in pisarniških potrebščin po zmernih cenah.

Slike regenta Aleksandra in kipe Simona Jenka!